سخن سردبیر
Editorial
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره ۲۴، مهر ۱۴۰۴، ۵۸۰-۵۷۹

شکاف بین دانش و عمل در برنامه‌های پیشگیری از خودکشی

The Knowledge-Action Gap in Suicide Prevention Programs

محسن رضائیان[۱]

Mohsen Rezaeian

ویلکینزWilkins و همکاران در مقاله خود که در سال ۲۰۱۳ میلادی به چاپ رسیده است، موضوع بسیار مهم شکاف بین دانش و عمل (Knowledge-Action Gap) را مطرح می‌نمایند. آن‌ها معتقد هستند که این شکاف برای سالیان متمادی است که در ادبیات سلامت مورد توجه قرار گرفته است و به عنوان یک مانع بسیار مهم در دست‌یابی به پیامدهای مورد نظر برنامه‌های بهداشت عمومی، مطرح شده است. به باور آن‌ها، همکاری بسیار نزدیک دانشمندان در حوزه‌های گوناگون دانش بشری مانند اپیدمیولوژی، علوم رفتاری، علوم سلامت، علوم اجتماعی، علوم آموزشی و رسانه‌ها، باعث پدید آمدن رویکرد بسیار مناسبی به مقوله پیشگیری از خودکشی شده است (۱).

با این وجود، چنین رویکردی باید حداقل دارای چهار جزء ضروری زیر برای موفقیت باشد:

۱. مشخص کردن مقدار و میزان رفتارهای خودکشی در طول زمان با بهره‌گیری از یک نظام پایش قوی

۲. مشخص کردن عوامل خطر و عوامل محافظت‌کننده برای رفتارهای خودکشی

۳. توسعه و بهره‌گیری از راه‌کارهای پیشگیری مناسب از خودکشی که در آن‌ها عوامل خطر کاهش یافته و یا کنترل می‌شوند و

۴. انتشار گسترده راه‌کارهای موفق پیشگیری از خودکشی، به منظور ایجاد تغییرات ضروری در سطح جمعیت‌ها.

آن‌ها معتقدند طی بیست سال گذشته، تلاش‌های فراوانی برای جامه‌ی عمل پوشاندن به سه جزء اول این رویکرد، به عمل آمده و توصیه نموده‌اند که باید این تلاش‌ها، همچنان با قوت ادامه یابند. اما متأسفانه، مشکل اصلی در عدم حصول جزء چهارم نهفته است. به عبارت دیگر، هنوز نحوه انتشار گسترده آنچه که ما درباره پیشگیری از خودکشی می‌دانیم، به منظور دستیابی به اهداف برنامه‌های پیشگیری از خودکشی در سطح جمعیت‌ها، مشخص نیست. و این دقیقاً همان چیزی است که از آن به عنوان شکاف بین دانش و عمل، یاد می‌کنند (۱).

دریکی از سخنان سردبیری قبل مجله دانشگاه به آسیب‌شناسی برنامه ملی پیشگیری از خودکشی در ایران پرداختیم. در آن سخن سردبیری به این نکته مهم اشاره کردیم که عدم توجه به ظرفیت‌های موجود در سطح شهرستان‌های کشور، باعث می‌شود که برنامه ملی پیشگیری از خودکشی با همه نقاط قوت، نتواند به اهداف مورد نظر خود دست یابد (۲).

۱-استاد گروه آموزشی اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده بهداشت، مرکز تحقیقات محیط کار، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
کد پستی: ۷۷۱۸۱۷۵۹۱۱، تلفن: ۳۱۳۱۵۲۴۳-۰۳۴، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk، ارکید: 0000-0003-3070-0166

این نکته تا اندازه‌ی زیادی به دلیل شکاف بین دانش و عمل نیز رخ می‌دهد. به عبارت دیگر، اگر برنامه‌های پیشگیری از خودکشی می‌خواهند که به اهداف خود دست یابند، باید با استفاده از رویکرد ترجمان دانش (Knowledge translation) (۳)، یافته‌های علمی مطالعات مربوط به پیشگیری از خودکشی را به زبان ساده در اختیار آحاد جامعه و به ویژه گروه‌های در معرض خطر قرار داده و آن‌ها را ترغیب به ایجاد تغییرات مناسب نمایند.

یکی از ساده‌ترین مدل‌هایی که برای عملیاتی کردن دانش تدوین شده است با پرسیدن پنج سوال به ترتیب زیر، محقق می‌گردد (۴):

۱. پیام چیست؟
۲. مخاطبین این پیام چه کسانی هستند؟
۳. چه کسانی باید این پیام را به مخاطبین برسانند؟
۴. روش انتقال پیام چیست؟
۵. پیامد قابل قبول از انتقال پیام چیست؟

این پنج سوال کمک می‌کند تا دانشمندان بدانند برای ترجمان دانش در حوزه پیشگیری از خودکشی، باید چه پیام‌های کلیدی را برای چه مخاطبینی تدوین نمایند (۵). همچنین، چگونه این پیام‌ها را در اختیار مخاطبین قرار دهند که به آن‌ها کمک نماید تا متوجه منظور پیام شوند. بالاخره، ترجمان دانش باید مشخص نماید که از این انتقال پیام، چه پیامدهایی مورد نظر است تا ارزشیابی برنامه‌های ترجمان دانش را بتوان بر اساس پیامدهای مورد انتظار، به درستی انجام داد.

References

1. Wilkins N, Thigpen S, Lockman J, Mackin J, Madden M, Perkins T, et al. Putting program evaluation to work: a framework for creating actionable knowledge for suicide prevention practice. *Transl Behav Med* 2013; 3(2): 149-61.
2. Rezaeian M. Pathology of Iran's National Suicide Prevention Program. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2024; 23 (4): 275-7.
3. Nasirzadeh M, HafeziBakhtiari M, Rezaeian M. Knowledge Translation in Health-Oriented Research: A Continuing Education Article. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2025; 24 (1):104-17.
4. Grimshaw JM, Eccles MP, Lavis JN, Hill SJ, Squires JE. Knowledge translation of research findings. *Implement Sci* 2012; 7: 50. doi: 10.1186/1748-5908-7-50.
5. Rahmani A, Vazirinejad R, Ahmadinia H, Hamzeh S, Nabardi M, Nicholas A, et al. Key messages for suicide prevention media campaigns in Iran: findings from a Delphi study. BMC Public Health. 2025; 25(1):697.

ارجاع: رضائیان م. شکاف بین دانش و عمل در برنامه‌های پیشگیری از خودکشی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، سال ۱۴۰۴، دوره ۲۴، شماره ۷، صفحات: ۵۸۰-۵۷۹.

Citation: Rezaeian M.The Knowledge-Action Gap in Suicide Prevention Programs.*J Rafsanjan Univ Med Sci* 2025; 24(7): 579-80.[Farsi]

CCBY-NC.4.0 DEED